

Poznań, 17 listopada 2023 r.

**Zarząd
Związku Miast Polskich**

Komisja Edukacji Związku Miast Polskich przedstawia stanowisko wypracowane podczas spotkania, które odbyło się w dniach 16-17.11.2023 r. w Poznaniu. Stanowisko odnosi się do proponowanych przez samorządy zmian w systemie oświaty oraz Karcie Nauczyciela. W efekcie kilkugodzinnych dyskusji, przy uwzględnieniu pisemnie opracowanych i przekazanych przez samorządy Wrocławia i Sosnowca - Oczekiwań samorządów wobec Sejmu RP X kadencji oraz przyszłego nowego rządu na pierwsze 100 dni, Komisja Edukacji Związku Miast Polskich zauważa, iż:

1. Palącym problemem prawnym, wymagającym natychmiastowych i zdecydowanych prac legislacyjnych, szczególnie w kontekście nadchodzących zmian demograficznych, przed skutkami których staną niebawem samorządy, jest zmiana przepisów prawnych dotyczących przekazania kompetencji i realnego wpływu na kształtowanie sieci przedszkoli i szkół samorządom. Dotychczas obowiązujący stan prawny krępuje działania samorządów w zakresie racjonalizacji i optymalizacji wydatków poprzez urealnianie funkcjonujących sieci szkół, *de facto* uzależniając ostateczne decyzje od woli organu sprawującego nadzór pedagogiczny, które w żaden sposób nie ponosi odpowiedzialności za finansowanie zadań oświatowych. Wyrażanie w formie wiążących dla samorządów opinii, a jak wynika z dotychczasowej praktyki i doświadczeń samorządów uczestniczących w posiedzeniu, opinie te mają charakter jedynie polityczny, nie są poprzedzone obiektywną i pogłębioną oceną odnoszącą się do uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych leżących u podstaw decyzji samorządów.
2. Komisja proponuje wprowadzenie do obrotu prawnego regulacji umożliwiających rozliczanie korzystania z oferty edukacyjnej przez uczniów szkół – innych niż mieszkańcy danego samorządu - na zasadzie, jaki obowiązuje w chwili obecnej przy rozliczaniu rzeczywistych kosztów ponoszonych na prowadzenie przedszkoli. Drastycznie wzrastające koszty finansowania zadań realizowanych przez szkoły, które w większości samorządów pokrywane są jedynie w ok.50% z subwencji przekazywanej z budżetu państwa, powodują

niezadowolenie wynikające z konieczności asygnowania środków z dochodów własnych samorządów w odniesieniu do uczniów niebędących mieszkańcami danej gminy. Problem ten dotyczy zarówno szkół podstawowych, ponadpodstawowych jak i innych instytucji działających w systemie oświaty (w tym szkolnictwa specjalnego i poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego).

3. Ponadto, w opinii Komisji Edukacji, nadchodzące zmiany demograficzne (t.j. zdecydowany spadek dzieci urodzonych w poszczególnych rocznikach) wymuszać będą konieczność podejmowania trudnych i nieznajdujących uzasadnienia w zakresie racjonalnego, oszczędnego i adekwatnego do oczekiwanych efektów, podejmowania decyzji w zakresie organizacji oddziałów (dzielenie oddziałów przy np. 26 uczniach zapisanych do klasy I na dwa oddziały po 13 osób) oraz grup świetlicowych, co przy aktualnie obowiązujących sztywnych regulacjach prawnych pozbawia samorządy możliwości kształtowania polityki oświatowej uwzględniającej oczekiwania społeczne z uwzględnieniem zapisów dokumentów strategicznych samorządów (np. strategii rozwoju) oraz racjonalnego dysponowania finansami samorządowymi. Nie bez znaczenia pozostaje także faktyczna liczba dzieci uczestnicząca w zajęciach edukacyjnych przy uwzględnieniu ich frekwencji. W wyniku prowadzonego na przestrzeni ostatnich kilku lat przez samorządy monitoringu obecności dzieci (szczególnie w przedszkolach i klasach I-III), z pełną odpowiedzialnością Komisja stwierdza, iż frekwencja oscyluje między 50 a 70% obecności, szczególnie jest niska w okresie jesienno – zimowym. Stworzenie możliwości zwiększania liczebności klas w uzasadnionych przypadkach nie wpływa, w ocenie Komisji, na jakość kształcenia, wychowania i opieki, na potwierdzenie przywołujemy funkcjonujący tymczasowo przepis stwarzający możliwość zwiększania liczby dzieci w oddziałach w związku z przyjmowaniem uchodźców z Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym.
4. Komisja Edukacji Związku Miast Polskich w pełni popiera zapowiadane podwyżki dla nauczycieli w wysokości 30%. Jednak zwracamy uwagę, na konieczność przemodelowania systemu finansowania wynagrodzenia nauczycieli przedszkoli, szkół i placówek oświatowych. Wpierw zwracamy uwagę na konieczność uproszczenia systemu wynagradzania, po wtóre proponujemy rozważenie innego jego finansowania. Proponujemy, aby centralnie ustalane były w formie aktu prawnego powszechnie obowiązującego minimalne stawki wynagrodzenia zasadniczego oraz minimalne stawki dodatków (np. dodatki motywacyjne, funkcyjne, itp.) z jednoczesnym stworzeniem możliwości podnoszenia stawek minimalnych wynagrodzenia zasadniczego i innych składników wynagrodzenia przez poszczególne samorządy. W takim systemie, środki finansowe niezbędne na wypłatę wynagrodzeń

określonych stawkami minimalnymi przez np. resort edukacji, winny być gwarantowane (wraz z pochodnymi) przez budżet państwa, przekazywany w formie subwencji jednostkom samorządu terytorialnego. Różnica między wynagrodzeniami minimalnymi, a tymi, ustalonymi przez jednostki samorządu terytorialnego winnych pochodzić z dochodów własnych samorządów.

5. Ponadto, kolejny raz popieramy nasz wniosek, sformułowany i przyjęty podczas posiedzenia Komisji Edukacji Związku Miast Polskich w dniu 26 października 2022 roku we Wrocławiu, dotyczący zmian prawnych mających na celu zwiększenie nadzoru nad przedszkolami, szkołami i placówkami niepublicznymi. Ponawiamy wniosek dotyczący zmian w przepisach prawa, uszczelniający sposób finansowania szkolnictwa niepublicznego między innymi przez np. regulacje odnoszące się do konieczności ewidencjonowania przez podmioty niepubliczne udziału dzieci i młodzieży w zajęciach organizowanych przez nie, wprowadzenie przepisów dotyczących wymagań kwalifikacyjnych w odniesieniu do nauczycieli zatrudnionych w oświacie niepublicznej, analogicznie do przepisów obowiązujących w przedszkolach, szkołach i placówkach publicznych, wprowadzenie konieczności zapewnienia odpowiednich warunków lokalowych i organizacyjnych, w tym także w zakresie organizowania i przeprowadzania egzaminów organizowanych przez Centralną Komisję Egzaminacyjną, funkcjonowania opieki świetlicowej i dożywiania, doskonalenia nauczycieli, itd., w odniesieniu między innymi do tzw. „szkół w chmurze” oraz szkół dla dorosłych, na etapie opiniowania przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny i wydawania decyzji o wpisie do ewidencji. Sugerujemy kolejny raz rozważenie możliwości zmian w przepisach powodujących przejście rejestracji, nadzoru i finansowania szkolnictwa niepublicznego przez urzędy wojewódzkie lub centralne.
6. Komisja zauważa występującą niespójność, utrudniającą organizację szkół i niejednokrotnie pociągającą za sobą duże wydatki finansowe (choćby przez konieczność otwierania kolejnego oddziału po przekroczeniu np. o jednego ucznia, limitów określonych przepisami wykonawczymi, o czym pisaliśmy już wyżej) w zakresie wykorzystania pojęć „zamieszkujący” i „zameldowany” w odniesieniu do konieczności ewidencjonowania realizacji obowiązku szkolnego i obowiązku nauki w kontekście prowadzonych naborów do klas pierwszych szkół podstawowych. Planowanie organizacji szkół na kolejny rok z wykorzystaniem danych wykazywanych przez organy meldunkowe gminy, często nie pokrywa się z rzeczywistymi potrzebami w zakresie rekrutacji do klasy I w przypadku ujawniania się już w trakcie rekrutacji lub zaraz po jej zakończeniu osób, oświadczających o zamieszkiwaniu na terenie obwodu danej szkoły. Sytuacje takie wywołują chaos finansowy i organizacyjny.

7. Zwracamy uwagę na konieczność zabezpieczania przez budżet centralny środków niezbędnych na obsługę zadań przekazywanych jednostkom samorządu terytorialnego przez władze centralne. Przykładem niech będzie choćby nałożenie obowiązków wynikających z ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o wsparciu rozwoju kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli, które w samorządach wymusiły konieczność zwiększenia zadań pracowników dotychczas zatrudnionych, lub często zatrudnienia dodatkowych pracowników. Ich dodatki lub dodatkowe wynagrodzenia nie zostały zabezpieczone wraz z nałożeniem dodatkowych obowiązków.
8. Samorządy uczestniczące w posiedzeniu zwracają uwagę na konieczność wprowadzenia uregulowań na poziomie prawa dotyczących zatrudniania asystentów wielokulturowych w szkołach. Dotychczasowe przepisy nie regulują formy zatrudniania tych osób (stanowiska pedagogiczne czy niepedagogiczne), nie określają także godzinowego wymiaru pracy oraz zakresu obowiązków tych pracowników. Uregulowanie tych kwestii wymaga także zaplanowania źródeł finansowania zadań.
9. Komisja Edukacji proponuje przywrócenie możliwości przedłużania stanowisk dyrektorskich – powrót do wcześniejszych regulacji w tym zakresie. Ponadto wnioskujemy o zrewidowanie dotychczas obowiązujących przepisów regulujących nadmierne kompetencje organów sprawujących nadzór pedagogiczny w zakresie dokonywania oceny pracy dyrektorów, a także powoływania i odwoływania dyrektorów szkół.
10. Komisja Edukacji w pełni popiera zapowiadane zmiany w zakresie „odchudzenia” treści nauczania umieszczonych w podstawie programowej.

Licząc na przychylne potraktowanie przekazanych w niniejszym stanowisku wniosków, uwag i sugestii, pozostajemy do dyspozycji i wyrażamy chęć współpracy w zakresie ulepszania warunków i sposobów realizacji zadań oświatowych, jakie stawiane są i będą przed samorządami w związku z realizacją polityki edukacyjnej państwa oraz wymuszane przez gwałtownie zmieniające się warunki ekonomiczne, społeczne i gospodarcze.

Sekretarz Komisji Edukacji ZMP
Jarosław Kotliński

Przewodniczący Komisji Edukacji ZMP
Przemysław Krzyżanowski